

ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ НАУКОВОЇ ТА НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

(Витяг з ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ УКРАЇНИ. ВИДАННЯ. ОСНОВНІ ВИДИ. ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ)

Автор – фізична особа, творчою працею якої створено твір (документ). Співавторами є особи, спільною творчою працею яких створено твір. Види співавторства: 1. Нероздільне співавторство – авторські права належать усім співавторам і можуть здійснюватися тільки спільно. Співавтори не можуть розпоряджатися твором особисто. 2. Роздільне співавторство – твір є єдиним цілим, однак його частини мають самостійне значення і при цьому відомо, ким зі співавторів створені ці частини. Упорядник – це особа, яка організовує, обробляє, систематизує або відновлює твір, який є об'єктом авторського права. Авторське право належить особі, яка підготувала збірник, самостійно обробила або систематизувала матеріал. Перед іменем укладача треба наводити слова, що визначають характер виконаної роботи: «укладач» («упорядник»), «уклав», «редактор-укладач», «опрацював», «узагальнив», «зібрав», «записав». Укладач користується авторським правом лише за умови дотримання ним прав авторів кожного з творів, що включаються до складеного твору.

Авторський аркуш – одиниця виміру праці автора, укладача, перекладача тощо; умовна одиниця виміру обсягу створеного авторського оригіналу, що складає 40 тисяч знаків прозового тексту, включаючи всі літери, знаки, символи, проміжки між словами, або 700 рядків віршованого тексту, або 3 тисячі кв. сантиметрів площі ілюстративного матеріалу, а саме: 1 авторський аркуш дорівнює 3000 кв. см площі ілюстрацій у виданні (а не в оригіналі). Обсяг віршованого тексту – 1 авторський аркуш дорівнює 700 рядкам. Кількість знаків, незалежно від їх розміру чи гарнітури, чітко фіксується в кожному текстовому файлі та визначається за допомогою команди «Сервіс (Рецензування)», «Статистика». Розрахунок тексту в авторських аркушах здійснюється як: $A = N / 40\ 000$, де A – авторські аркуші, N – кількість знаків.

Аркуш – одиниця обсягу видання. Розрізняють авторський аркуш, обліково-видавничий аркуш, паперовий аркуш, друкований аркуш, фізичний друкований аркуш, умовний друкований аркуш.

Атлас – альбом зображень різних об'єктів (карти, креслення, малюнки тощо), що пропонуються з метою навчання або практичного використання.

Видання – виготовлений друкуванням, тисненням або іншим способом документ, який пройшов редакційно-видавниче опрацювання, містить інформацію, призначену для поширення, і відповідає вимогам Державних стандартів, інших нормативних документів щодо їхнього видавничого оформлення й поліграфічного виконання.

Видання для організації дозвілля – видання популярно викладених загальнодоступних відомостей щодо організації побуту, дозвілля, різноманітних форм самодіяльної творчості, різних видів захоплень.

Довідкове видання – видання коротких відомостей наукового чи прикладного характеру, розміщених у порядку, зручному для їх швидкого пошуку, не призначене для суцільного читання.

Довідник – довідкове видання (статистичне, біографічне, бібліографічне) прикладного характеру (навчальне або виробничо-практичне за цільовим призначенням) побудоване за абеткою.

Друкований знак – елементарне графічне зображення тексту (літера, цифра, розділовий, математичний, нотний чи подібний до того знак) і кожен проміжок між словами.

Друкований аркуш – одиниця виміру обсягу видання, яка дорівнює друкованому відбитку на одному боці аркуша паперу і виражається двома поняттями: фізичний друкований аркуш та умовний друкований аркуш. Обсягом видання в друкованих аркушах називають кількість усіх друкованих аркушів одного примірника цього видання, а загальним обсягом – суму обсягів у друкованих аркушах усіх видань видавництва за певний період часу.

Загальний тираж – сума тиражів усіх видань, які випускає певний видавець за певний період часу.

Зошит – віддрукований і сфальцьований паперовий аркуш або його частка. Кількість сторінок зошита залежить від кількості його згинів (у два згини – 8 сторінок, у три – 16 сторінок, у чотири – 32 сторінки).

Конспект лекцій – навчальне видання стислого викладу курсу лекцій або окремих розділів навчальної дисципліни.

Курс лекцій – навчальне видання повного викладу тем навчальної дисципліни, визначених навчальною робочою програмою.

Майнові права – право на використання об'єкту права інтелектуальної власності, виключне право дозволяти використання об'єкту права інтелектуальної власності, перешкоджати неправомірному використанню об'єкту права інтелектуальної власності.

Методичні рекомендації – навчальне видання, у якому подані роз'яснення з певної теми, розділу або питання навчальної дисципліни та роду практичної діяльності з видів занять (лекції, практичні, семінарські, індивідуальні, самостійні, консультації), де наведена методика виконання окремих завдань, певного виду робіт.

Навчальна програма – навчальне видання, що визначає зміст, обсяг, а також порядок вивчення і викладання певної навчальної дисципліни чи розділу.

Навчальне видання – видання систематизованих відомостей наукового або прикладного характеру, наданих у зручній для вивчення і викладання формі.

Навчальний наочний посібник – навчальне образотворче видання матеріалів на допомогу у вивченні, викладанні чи вихованні.

Навчальний посібник – офіційно затверджене навчальне видання, що частково або повністю замінює чи доповнює підручник. До навчальних посібників належить курс лекцій.

Навчально-методичний посібник – навчальне видання з методики викладання навчальної дисципліни (її розділу, частини) або з методики виховання.

Наочний посібник – видання, зміст якого передається, в основному, зображувальними засобами.

Наукове видання – видання результатів теоретичних і (чи) експериментальних досліджень, а також підготовлених науковцями до публікації пам'яток культури, історичних документів та літературних текстів.

Об'єкти авторського права – літературні письмові твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру, виступи, лекції, промови, комп'ютерні програми, бази даних, фотографічні твори та аудіовізуальні твори, збірники творів, тексти перекладів та інші твори.

Обліково-видавничий, або видавничий аркуш – одиниця виміру обсягу віддрукованого видання. Дорівнює, як і авторський аркуш, 40 000 друкованих знаків, або 700 рядкам віршованого тексту, або 3000 кв. см ілюстрації та враховує частини, які не є наслідком авторської праці (видавничі анотації, редакційна передмова, повторювані головки таблиць, зміст, колонцифри, вихідні відомості тощо).

Особисті немайнові права – право на визнання авторства, право перешкоджати будь-якому посяганню на право інтелектуальної власності, здатному завдати шкоди честі чи репутації творця об'єкту права інтелектуальної власності.

Офіційне видання – видання матеріалів інформаційного, нормативного чи директивного характеру, що публікується від імені державних органів, відомств, установ чи громадських організацій

Підручник – навчальне видання з систематизованим викладом дисципліни (її розділу, частини), що відповідає навчальній програмі та офіційно затверджене як таке.

Посібник – видання, призначене на допомогу в практичній діяльності чи в оволодінні навчальною дисципліною.

Право інтелектуальної власності – право особи на результат інтелектуальної творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності. Право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності. Презумпція авторства первинним суб'єктом, якому належить авторське право, є автор твору.

Практикум – навчальне видання практичних завдань і вправ, що сприяють засвоєнню набутих знань, умінь і навичок (збірники задач і вправ, тестові завдання, інструкції до лабораторних і практичних робіт, робочі зошити, дидактичні матеріали).

Практичний poradnik – видання, розраховане на самостійне оволодіння будь-якими виробничо-практичними навичками.

Практичний посібник – виробничо-практичне видання, призначене практичним працівникам для оволодіння знаннями та навичками при виконанні будь-якої роботи, операції, процесу.

Рекламне видання – видання відомостей щодо виробів, послуг, заходів, культурно-історичних об'єктів, творчих колективів тощо, у формі, яка привертає увагу, сприяє реалізації товарів і послуг, запрошує до ознайомлення чи відвідування.

Рукопис – авторський текст у тому вигляді, в якому він представлений у видавництво.

Словник (енциклопедичний, мовний, термінологічний) – довідкове видання навчального характеру, що містить упорядкований перелік мовних одиниць (слів, словосполучень, фраз, термінів, імен, знаків, понять тощо) доповнених відповідними довідковими даними і офіційно рекомендоване як таке.

Сповідання про авторське право (копірайт) – здійснюється використанням знаку охорони авторського права: латинська буква «С», обведена колом, ім'я особи, яка має авторське право, рік першої публікації твору.

Тексти лекцій – навчальне видання викладу матеріалу певних розділів навчальної дисципліни.

Тираж – загальна кількість примірників одного видання.

Умовний друкований аркуш, або приведений друкований аркуш – одиниця виміру обсягу видання, що використовується для підрахунку та зіставлення друкованих обсягів видань різних форматів і дорівнює друкованому аркушу формату 60×90 см; до нього прирівнюються (за допомогою коефіцієнта переведення фізичних друкованих аркушів в умовні) друковані аркуші інших форматів. Коефіцієнт отримують шляхом ділення площі форматів на площу формату 60×90, тобто на 5400 кв. см. Наприклад, при форматі 60×70 см коефіцієнт становить 0,78; 60×84 – 0,93; 75×90 – 1,25; 84×100 – 1,56; 84×108 – 1,86 тощо. Умовний друкований аркуш необхідний також для підрахунку кількості паперу на продукцію різних форматів.

Фізичний друкований аркуш – одиниця виміру обсягу друкованого видання, що являє собою паперовий аркуш будь-якого формату, задрукований з одного боку (або його половину, задруковану з обох боків). Якщо паперовий аркуш задрукований з обох боків, то він містить два фізичних друкованих аркуші. При будь-якому форматі фізичний друкований аркуш уміщує кількість сторінок, яка дорівнює частці паперового аркуша (тобто, якщо частка паперового аркуша 1/16, кількість сторінок на 1 фізичний аркуш становить 16, а книга обсягом 10 фізичних друкованих аркушів буде містити 160 сторінок.

Формат видання – розмір по ширині та висоті після обкладинки (без кантів). Формат видань встановлено ДСТУ 4489:2005 «Видання книжкові та журнальні. Вимоги до форматів». Вимірюється або в міліметрах (ширина на довжину) або часткою паперового аркуша. Наприклад: 128×200, 143×225, 218×165 тощо; 60×90 1/8, 70×108 1/32, 84×108 1/64 тощо. Вибір формату видання залежить від функціонального призначення, змісту, обсягу, читацької аудиторії.

Формат паперового аркуша – розмір ширини і довжини аркуша в сантиметрах: 60×70, 60×84, 60×90, 60×108, 70×84, 70×90, 70×100, 70×108, 75×90, 84×90, 84×100. Номенклатура паперу за вагою 1 кв. метра в грамах: 40, 50, 60, 63, 65, 70, 71, 80, 85, 90, 100, 110, 120, 140, 160, 200, 240, 250.

Хрестоматія – навчальне видання літературно-художніх, історичних та інших творів чи уривків з них, які є об'єктом вивчення.